

I

S K Å N E.

Frosta Härad.

Lyby s:n.

Lyby by.

Fru Kristina Clarin.

R E G I S T E R.

	Sid.
Folkmedicin	45. 1
Midsommar /Skydd mot ont/	48. 4
Vättar	49. 5
Midsommar	50. 6
Första Maj - firandet	53. 9
Midsommar /skydd mot ont/	54. 10
Död och begravning	55. 11
Skatter	57. 13
Gårdens läge	59. 15
Bloss	60. 16

	Sid.	
Maran	61.	17
Skampåle	63.	19
Växter /Asplöv/	64.	20
Sjukdom	65.	21
Eggjärn	66.	22
Förlossning	67.	23
Varulv	68.	24
Födelse		25
Död och begravning	71.	27
Präst och kyrka /Stå skrift/	72.	28
Oäkta barn	74.	30
Lulbaket	75.	31
Djur /Såkaka/	76.	32
Dödsvarsel	77.	33
Lyte	78.	34

2552

1.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Då fru Clarins man i sin ungdom tjänade på ett ställe, råkade han vid ett tillfälle hugga sig i handen. Då han kom in till "Mor Elna" med handen, tog hon honom med ut i kostallet, gick själv upp på "jällen" /höskullen/ och tog där en hand full av spindelväv i vilken fanns allt möjligt damm och smuts. Detta lade hon direkt på såret och band sen en binda om och i detta skick fick det ligga några dagar. Såret läktes i varje fall på ganska kort tid och märket efter det djupa såret var inte så särskilt stort.

Folkmedicin.

En annan gång hade Clarin fått ett stort sår i hälen. Det gjorde mycket ont, men Mor Elna sade till honom: "Inte va de nånting o gnälla för!" Sen tog hon en nävefull spengelväv o bredde på hälen o sen gick snart det onda över. Såret läktes också fort.

Fru Clarin mindes ett vanligt hjälpmedel vid stygga sår. Man skrapade med en kniv av ett vättaljus och strödde i såret. Det ansågs för ett bra läkemedel.

Vid gulsot skulle man slakta en gul höna och så taga det gula på benen och koka, vilket den sjuke skulle intaga.

Mot tandvärk brukade man koka hylleblommor i osilad mjölk och så

dricka det så varmt som möjligt.

Man skulle också plocka "kometblommor" /kamomillblommor/ eller sötturt. Dessa skulle buntas i små buntar och läggas i små påsar och så torkas i stekugnen. Vid tandvärk lades en riktigt upphettad påse på kinden.

"Hjärtans Fröjd" var ett slags blommor, som man kokade mot olika slag av sjukdomar.

2552

STATENS
BOKFÖRHANDLINGS
BOKFÖRHANDLINGS

N. C.
4

Midsommarafton skulle man plocka
gråböror och koka dem. Midsommaraftonen skulle
människor ha att dricka av detta för att vara
skyddade mot trolldom. Skydd mot ont.

2552

LUNDS UNIVERSITETS *A:d*
FOLKMINNESARKIV 5

Vättar ha funnits förr.

Man kan annu hitta s. k. vättaljus. Skrapar
man av ett sådant vättaljus med en kniv och
strör i ett sä, så läkes detta fort.

Vättarne.

2552

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

6.
N.c

Midsommarafton samlades ungdomen i byn antingen vid en för tillfället lagd dansbana eller också vid en slät och öppen plats i skogen. Var och en brukade ha lite mat eller kakor med sig, kararna hade naturligtvis brännvin. En eller två spelemän stodo för musiken och man dansade till solen gick upp följande dag. Mellan ett par träd hade man spikat upp en bräda på vilken spelemännen sutto. Ofta brukade en karamellkäring sitta och sälja karameller.

Midsommar.

Man hade alltid rest en

majstång med tvärträ. Den var prydd med grönt och blommor och en krans i toppen och en i varje ända av tvärträet.

Man plockade kärleksörter.

Dessa hängde man upp över ingångsdörren. En ört skulle bestå av två slingor, som växt ut från roten. Den ena slingan representerade flickan som satte upp den, den andra den pojke, honn tyckte om. Om slingorna växte mot varandra och helst slingrade sig omkring varandra, fingo de unga varandra, om slingorna böjde sig från varandra skulle också de gå från varandra.

Vidare skulle man på mid-sommaraftonen plocka 9 sorters örter, lägga dem under huvudkudden och sova på dem, sedan solen gått ner. Man skulle då drömma om sin

2552

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

8

älskade och för övrigt få veta, vad som skulle
hända i framtiden. Ett nödvändigt villkor var
förstås, att man skulle tigande ha gått till
skogen, tigande plockat blommorna och tigande
gått hemåt och i säng.

2552.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Anders Bonde Nilsson

9.

N:6

*Alf Skane
M. Fosta
Su. Ryby
Maj 1929*

*Per och Milena Clarin
Ryby*

*p. a.
(M. 2.)*

X
Valborgsmässoafton gingo

byns drängar kring och tiggde samman mat.

Maj.

och ägg och brännvin. Härvid sjöngo de också

majvisan: Godafton om I hemma är.

Maj är välkommen.

Sedan ställde de till

med ett majgille på det, de tiggat samman. En

vanlig rätt vid det tillfället var äggakaka,

som bakades på de äggen, man tiggat samman.

Äggakaka var för övrigt en mycket vanlig gilles-

rätt på den tiden.

Valborgsmässoafton brukade

2552

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

10.
N.C

man tända bål på tjärtunnor, som man satt upp
på höga backar, så att de syntes vida ikring.

Vid midsommar satte man
gärna stål över dörrarna såväl för djur som
människor för att skydda dem för trollen och
annat otyg.

Den sista versen i majvisan:

Godnatt, godnatt var kristen själ,
nu må Ni sova gott och väl!

SVEDESKA
SÄMREKISTEN
SVEDESKA
SÄMREKISTEN

Den kvinna, som krupit genom en fölhamn för att få lätta barnsängar, skulle få svårt för att dö. Död.

För ett par år sedan bodde en gammal man i Lyby by. Då han blev sjuk en gång sågo de, som passade honom, att det skulle bli hans sista, men det tycktes, som om han hade svårt för att dö. För att underlätta dödskampen eldade de under sängen och då kunde han dö. Förr brukade man ofta elda under den sjukes säng för att han skulle kunna dö lättare.

2552

12

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNERARKIV

Det var också bra att öppna ett fönster till den sjukes rum för att underlätta dödskampen. Själen skulle då lättare kunna frigöras och komma ut.

Vid begravningen skulle man, Begravning. då själaringningen ljud, öppna alla fönster i sorgehuset.

2552

13

E:a

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

För ett par år sedan fanns
helt nära Lybygården ett stenröse och det sades, Skatter.
att under detta skulle finnas en skatt. Det Stenröset vid
sades också, att om stenröset rubbades, skulle Lyby.
antingen Lybygården brinna av eller också skulle
gårdens ägare dö.

Man berättar, att platsen
en gång varit en avrättningsplats och att det
följaktligen inte vore omöjligt att det spö-
kade där eller att det vore något särskilt med
den platsen.

Då en av Setharna för några

år sen var död i Ystad ~~och~~, skulle han begravas i Lyby.

På vägen från järnvägsstationen till begravnings-
platsen kommo de förbi det omtalade stenröset.

Där stannade hästarna och stegrade sig våldsamt,
och ville inte gå förbi. Folket, som kände till
säggen, blevo underliga till mods.

Den nye ägaren till gården
sålde emellertid stenröset till Frosta Häraads
vägstyreelse. Röset krossades till makadam, men
någon skatt fanns inte och något särskilt hände
inte heller, då röset revs.

Vägen, som från stations-
hållet leder upp till Lybygården, är en allé,
vars form påminner om en svanhals. Den kallas
också för Svanhalsen. Lybygården.

Den gamla herregården
lär en gång ha legat ute på de fält, som allén
skär genom.

Skåne
Frosta kl
Lytbo son
nyss. 1929

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

25520.

nyss. Bonde (Niskan)
Clarin
Pär Kristina
Godd i Lytbo

A: P.
16

Små eldslågor brukade slå
upp vid skatter. De kallades gastabloss.

Bloss.

Fru Clarin hade en gång
i sällskap med en annan flicka kommit över ett
småkuperat kärr. Rätt som de gingo där, fingo
de se tusental av små eldslågor. De trodde först
att det var spöke, men fru Clarin kom sen att
tänka på, att det nog var vanliga bloss. Sådana
uppkommo genom gaser, som stego upp ur marken.

Då man sett ett blossom,
skulle man på inga villkor tala om detta, förrän
man sovit.

Maran kom om natten och tryckte på bröstet på människor, så att det kändes, som Maran. om man höll på att kvävas.

För att skydda sig mot maran skulle man sätta den ena träskon rätt, den ena avigt mot sängen, då man lade sig. Då kunde inte maran komma upp i sängen.

Det var bra att sätta stål över och under dörren men ännu bättre att sätta stål i sängen t. ex. en stoppenål.

Fru Clarins syster hade en

gång på ett marknad i Hörby sett ett vaxkabinett.
Där fanns ~~också~~ bland andra figurer en ung kvinna,
som låg utsträckt på ryggen på en soffa eller säng.
På hennes nakna bröst satt en liten figur, som
mest liknade en liten markatta. Hon satt liksom
fördig att med de kloliknande fingrarna gripa tag
i kvinnans ansikte, om hon skulle vakna. Den so-
vande kvinnans drag voro förvridna av smärta och
ångest.

2552

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

19

I Hörby fanns förr i världen
en fyrkantig byggnad, vilken tjänstgjorde som Skampåle.
häkte. Därutanför fanns också en ställning av
ekeplankor med ett hål till huvudet. Den kalla-
des gäbestocken. Den som gjort ett svårt brott,
sattes i gäbestocken och så fingo de förbipasse-
rande lov att spotta på honom.

2552

P.C
20

Det säges, att aspens löv Asplöven.
darra, därför att Kristi kors var byggt av asp.

2552

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

21

Hellsoten kallades den sista
soten, som en människa på ålderdomen fick och Sjukdom.
som hon dog av.

2552

LUNDS UNIVERSITETS
FÖLKMINNESARKIV

F:a

22

Ett eggjärn, t. ex. en kniv
får inte ligga med eggen i vädret för att inte Skyddsåtgärder
håna Gud.

v Om en kniv ligger med eggen
i vädret, säges man, att fan rider in i huset
på den.

2552

LINNE UNIVERSITETENS
BOKFÖRHANDLINGAR

J. a

23

En kvinna kan få lätta förloss-
ningar, om hon spänner upp en fölahamn mellan trä-
bågar och kryper därigenom. Det första barnet Lätta förloss-
blir förstås, om det är en gosse, en varulv ningar.
om natten. Om det är en flicka, blir hon en mara
om natten.

2552

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

A:t

24

Varulven ~~är~~ en människa, som
om natten blir en svart hund med ögon stora som Varulv.
tallrikar och med bloddrypande käftar. Han vill
ha tag i havande kvinnor. Varulvens moder har
en gång krupit genom en fölahamn.

Efter förlossningen fick kvinnan på inga villkor gå utom ägorna. Ej heller fick hon gå över en väg, för då kunde hon bli förtrollad eller kunde trollen taga henne.

Födelse.

Hon fick ej gå till rinnande vatten. Hon fick vara med vid bakning och hjälpa till att älta degen. Dock fick hon inte gå på loftet efter mjöl eller stå vid baktråget, då mjölet hällades ur påsen, då det rann.

Barnets kläder fingo in-

te hängas ut till torkning i det fria, innan barnet var döpt.

Vid födelsen skulle barnmorskan först lämna barnet till fadern för att han skulle kyssa det.

Då de kommo hem från kyrkan med det döpta barnet, skulle den, som burit barnet till dopet lämna det åt fadern och säga: "Jag gick med en hedning men kommer med ett gudsbarn!"

2552

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNERARKIV

7.9
27

Det vatten, man tvättat liket
i, skulle stå kvar under båren, till dess liket Begravning.
kommit ut om dörren. Då skulle det kastas efter
likkistan för att inte den döde skulle gå igen.

Man lade alltid en psalm-
bok och en sax på den döde. Guds ord fick inte
saknas och saxen skulle skydda mot den Onde.

Då en kvinna fått ett oäkta barn, skulle hon "stå skrift" istället för att gå i kyrke.

Stå skrift.

Hon skulle bli kvar i vapenhuset och så skulle prästen komma ner till henne och läsa för henne och förmåna henne. Fru Clarins man tyckte, att prästens förmaning mest liknade en utskällning. Alla i kyrkan brukade vända sig om i bänkarna och starbliga på henne, då hon kommit in i kyrkan. Hon fick nämligen trampa över tröskelen, när prästen läst över

henne och tagit henne i handen. Vid det tillfallet skulle prästen läsa en bön baklänges för henne. Då hon kommit in, skulle hon offra ~~XX XXXXX~~. en skärv.

Den stackars kvinnan skändes ju vid det tillfället inför alla de fräcka och nyfikna blickarna och grät bittert hela tiden.

255½

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Dir. 30

Modern till ett oäkta
barn fick lida den mesta skammen och ha det
mesta besväret, men den man, som "försovit"
/förfört/ sin flicka, var ej ansedd av kam-
rater och vänner.

Oäkta barn.

25
2552

N:a

31

LUNDS UNIVERSITETS
BOKFÖRHANDLINGAR

Julbaket skulle vara till
påsk, ty den som bakade först före påsk, den
skulle sladder hänga vid. Därför kom man över-
ens om att baka på en dag. Julbaket.

I Förslövs socken brukade man till julen baka kakor till kreatur och hästar. Säkaka. De skulle hava av kakorna annandagens morgon.

På våren, innan man börja harva "skrening" /höstplöjningen/, skulle hästarna ha var sin halva kaka av julbrödet. Mor hade själv brutit kakan mitt av. Kakan skulle brytas och ej skäras. Hästarna skulle ha av kakan för att de inte skulle bli utmagrade.

En vår glömdes att ge kaka åt hästarna och den våren blevo de magra och torra, så att de orkade knappast ~~en~~ dra. I själva verket hade man kört mycket strängt den våren.

Fru Clarin har år 1929 upplevt en egendomlig händelse.

Varsel.

En natt drömde hon, att en liten pojke stod vid sängen och sade: "Du ska fara till Fulltofta!" Dagen efter fick de veta, att en nära anförvant dött.

En gång kommo de överens om att fara till en morbroder. De talade med honom och skildes från honom vid 7-tiden på söndagskvällen. Klockan 8 samma kväll dog han. Detta hände i juli månad 1929.

2552

97
34

Den som blivit botad för
lyte, fick på inga villkor titta i den döda
moderns grav för då kom lytet igen.

Lyte.